

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul European (reuniunea la nivel înalt a zonei euro), Consiliu, Banca Centrală Europeană, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Consolidarea rolului internațional al monedei euro

[COM(2018) 796 final]

(2019/C 282/05)

Raportor: domnul **Philip VON BROCKDORFF**

Coraportor: domnul **Dimitris DIMITRIADIS**

Sesizare	Comisia Europeană, 24.1.2019
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea responsabilă	Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială
Data adoptării în secțiune	4.6.2019
Data adoptării în sesiunea plenară	19.6.2019
Sesiunea plenară nr.	544
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	200/3/3

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE observă că rolul internațional al monedei euro încă nu a revenit la nivelul anterior crizei financiare. Deși măsurile propuse de Comisia Europeană, prezentate în comunicare, sunt bine-venite și considerate necesare de către CESE, este posibil ca ele să nu genereze rezultate suficiente, având în vedere amploarea provocărilor sociale și economice cu care se confruntă zona euro. Coeziunea socială, convergența economică ascendentă și promovarea competitivității și a inovării, în special pentru întreprinderile mici și mijlocii (IMM), ar trebui să constituie baza pe care economia zonei euro să își intensifice ritmul și să sprijine un rol internațional mai puternic al monedei euro.

1.2. CESE îndeamnă UE să depună mai multe eforturi pentru sporirea coeziunii sociale și a convergenței economice pe întregul său teritoriu. Există încă diferențe majore între statele membre și în interiorul acestora, iar aceste diferențe acționează ca o piedică în valorificarea oportunităților economice care ar putea aduce beneficii UE în ansamblu.

1.3. CESE atrage atenția asupra faptului că, în prezent, introducerea unor tehnologii revoluționare, cum ar fi tehnologia financiară și digitalizarea, și, pe termen mai lung, apariția altor monede internaționale pot promova un sistem multipolar, care să se bazeze nu doar pe una, ci pe mai multe monede principale.

1.4. CESE este convins că moneda euro are capacitatea de a-și consolida statutul internațional. Totodată însă CESE sugerează că prioritatea absolută pentru zona euro ar trebui să fie, înainte de toate, asigurarea ordinii interne și realizarea integrității și a prosperității, prin îmbunătățirea perspectivelor sale de creștere și prin restabilirea sustenabilității finanțelor publice. Acest proces, care necesită, *inter alia*, finalizarea uniunii economice și monetare și a uniunii bancare, ar trebui să fie prioritar pentru consolidarea rolului internațional al monedei euro.

1.5. Credibilitatea monedei unice a UE, o condiție esențială pentru consolidarea rolului său internațional, necesită acțiuni suplimentare pentru elaborarea de politici naționale bugetare și de stimulare a creșterii care să fie viabile, precum și eforturi suplimentare pentru realizarea unui sector financiar mai sănătos. În acest sens, CESE reamintește relevanța pe care o au sprijinirea IMM-urilor și creșterea suplimentară a productivității, ca mijloace de consolidare a competitivității zonei euro pe piețele internaționale.

1.6. CESE consideră că beneficiile integrării pieței nu ar trebui să fie erodate de instabilitatea financiară și solicită acțiuni susținute pentru a reduce creditele neperformante într-un mod sustenabil din punct de vedere social, în special ca urmare a acordului politic la care s-a ajuns la sfârșitul anului 2018 cu privire la cerințele de capital pentru creditele neperformante ale băncilor.

1.7. CESE consideră că, pentru ca moneda euro să își consolideze rolul de monedă internațională, ar trebui abordată fragmentarea pieței obligațiunilor suverane din zona euro, care face ca piețele datorilor suverane să fie mult mai puțin profunde și lichide. CESE îndeamnă Comisia să studieze opțiunile de creare a unor active mai lichide și mai sigure exprimate în moneda euro.

1.8. Calea către obținerea unui rol internațional mai puternic al monedei euro poate fi facilitată într-o anumită măsură de BCE, în primul rând prin îndeplinirea mandatului său de menținere a stabilității prețurilor în zona euro. În plus, sprijinul acordat de BCE în favoarea politicilor macroeconomice și aprofundării uniunii economice și monetare și a uniunii piețelor de capital oferă un impuls suplimentar în direcția consolidării rolului internațional al monedei euro.

1.9. De asemenea, CESE este de părere că sunt necesare măsuri suplimentare pentru a aprofunda sectorul financiar european, inclusiv pentru o infrastructură mai puternică a pieței financiare europene și pentru indici de referință solizi ai ratei dobânzii. În plus, promovarea unei utilizări mai extinse a monedei euro în sectoare strategice este considerată o contribuție esențială la consolidarea rolului internațional al monedei euro.

1.10. În cele din urmă, CESE îndeamnă statele membre să abordeze într-o manieră mai unificată diplomația internațională, această abordare putând conduce, în schimb, la creșterea oportunităților comerciale. Abordarea unificată ar putea să fie stimulată și prin adoptarea unei orientări mai proactive, care să vizeze promovarea în primul rând a intereselor UE, în special prin anticiparea inițiativelor strategice și diplomatice ale Chinei și ale SUA.

2. Context

2.1. În comunicarea intitulată „Consolidarea rolului internațional al monedei euro”⁽¹⁾, publicată în decembrie 2018, se susține că există posibilitatea ca moneda euro să își dezvolte și mai mult rolul la nivel mondial, astfel încât să corespundă, în mai mare măsură, ponderii politice, economice și financiare a zonei euro. Realizarea acestui obiectiv necesită consolidarea în continuare a structurilor uniunii economice și monetare, inclusiv prin adoptarea tuturor propunerilor pendinte privind finalizarea uniunii bancare și prin realizarea de progrese decisive privind uniunea piețelor de capital.

2.2. Acest document de lucru este în conformitate cu apelurile formulate în avize anterioare ale CESE⁽²⁾ în care se subliniază că finalizarea uniunii bancare, în special o acoperire mai semnificativă și mai uniformă a asigurării depozitelor, și a uniunii piețelor de capital este extrem de importantă pentru asigurarea unui mediu de afaceri european competitiv, atât pentru întreprinderile mari, cât și pentru cele mai mici, precum și pentru crearea unei monede unice europene veritabile.

2.3. În Declarația de la Roma din 2017, liderii celor 27 de state membre și Consiliul European, Parlamentul European și Comisia Europeană și-au exprimat angajamentul de a face din Uniunea Europeană un actor mai puternic pe scena mondială prin dezvoltarea în continuare a parteneriatelor existente și construirea altora noi, prin promovarea stabilității și a prosperității la nivel regional și mondial, prin pregătirea unor evenimente mondiale și prin asumarea unor responsabilități pe plan internațional⁽³⁾.

2.4. În acest sens, în discursul său privind starea Uniunii din septembrie 2018, președintele Comisiei Europene a subliniat importanța monedei euro în sistemul monetar internațional și a solicitat mai multe acțiuni care să garanteze că acesta își îndeplinește pe deplin rolul la nivel mondial⁽⁴⁾.

2.5. În acest context, Comisia a întocmit o foaie de parcurs pentru aprofundarea uniunii economice și monetare⁽⁵⁾, care face apel la un sistem financiar integrat și eficient, inclusiv la finalizarea uniunii bancare și a uniunii piețelor de capital (UPC).

2.6. În comunicarea privind uniunea piețelor de capital⁽⁶⁾ se subliniază că, pentru a consolida rolul internațional al monedei euro, Uniunea Europeană are nevoie de piețe de capital bine dezvoltate și integrate. O uniune a piețelor de capital de succes va contribui la un sistem financiar stabil, la un acces îmbunătățit al întreprinderilor la finanțare și, prin urmare, la mai multe oportunități de investiții.

⁽¹⁾ COM(2018) 796 final.

⁽²⁾ JO C 262, 25.7.2018, p. 28.

⁽³⁾ JO C 197, 8.6.2018, p. 1.

⁽⁴⁾ <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2017/03/25/rome-declaration/>

⁽⁵⁾ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-speech_ro_0.pdf

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-emu_ro.pdf

⁽⁷⁾ COM(2018) 767 final.

2.7. În mod similar, Raportul din 2016 al Centrului Comun de Cercetare privind datele științifice în sprijinul politicii ⁽⁸⁾ arată că politicile macroeconomice viabile, aprofundarea uniunii economice și monetare a UE, precum și dezvoltarea uniunii piețelor de capital vor contribui la consolidarea în continuare a rolului monedei euro pe piețele mondiale comerciale și financiare.

2.8. Comisia Europeană recomandă ⁽⁹⁾ utilizarea la scară mai largă a monedei euro în proiecte și tranzacții financiare legate de energie, ca mijloc de a realiza obiectivele politicii energetice a UE, reducând riscul întreruperii aprovizionării cu energie și, prin urmare, promovând o mai mare autonomie a întreprinderilor europene.

3. Observații generale

3.1. Moneda euro a parcurs un drum lung în istoria sa de 20 de ani. Aceasta a ajuns foarte repede a doua monedă internațională din lume, ca importanță (după dolarul american) ⁽¹⁰⁾. Mai exact, aproximativ 60 de țări din întreaga lume utilizează în prezent sau vor utiliza în viitor moneda euro sau își vor lega moneda națională de această monedă. Totodată, moneda euro reprezintă aproximativ 20 % din rezervele internaționale ale băncilor centrale străine, fapt care indică importanța sa ca rezervă sigură de valoare, și constituie o cincime din datoria internațională generată de întreprinderi și guverne străine. Nu în ultimul rând, moneda euro este folosită la scară largă pentru plăți internaționale: aproximativ o treime din valoarea tranzacțiilor internaționale din 2017 a reprezentat ponderea fie facturată, fie decontată în euro (în comparație cu aproximativ două cincimi, pentru dolarul american).

3.2. Utilizarea pe plan internațional a monedei euro este benefică deoarece: (i) reduce riscul valutar și costurile asociate pentru întreprinderile europene; (ii) crește transparența prețurilor, care permite societăților să se aprovizioneze cu materii prime mai ieftine și consumatorilor să cumpere bunuri mai ieftine; (iii) impune o disciplină mai strictă în materie de inflație, care conduce, în principiu, la dobânzi mai mici plătite de gospodării și întreprinderi; (iv) crește autonomia financiară și oferă acces la fonduri în condiții de finanțare mai favorabile pentru întreprinderile europene (inclusiv IMM-uri) și pentru guverne, pe măsură ce piețele financiare europene devin mai integrate, mai profunde și mai lichide; (v) promovează intensificarea comerțului în UE și la nivel internațional.

3.3. În același timp, odată cu consolidarea rolului internațional al monedei euro, participanții la piață din lumea întreagă ar avea o opțiune suplimentară, iar economia internațională ar fi astfel mai bine protejată împotriva șocurilor, dat fiind că multe sectoare (de exemplu, sectorul energetic, al mărfurilor și al producției de aeronave) se bazează în mare măsură pe dolarul american.

3.4. Pozițiile în clasament ale dolarului american și monedei euro nu s-au schimbat în ultimele două decenii. Deși decalajul dintre cele două monede s-a redus treptat de la lansarea monedei euro, acesta s-a mărit din nou după declanșarea crizei zonei euro. Este posibil ca această situație să persiste în viitorul apropiat, în pofida faptului că moneda euro este emisă de cel mai mare bloc comercial din lume. Astfel, se pare că consolidarea rolului internațional al monedei euro nu ține numai de dimensiunea și deschiderea economică, ci are legătură în primul rând cu capacitatea sa limitată de a asigura stabilitate în momente de dificultate financiară la nivel mondial.

3.5. Există și alți factori care împiedică o utilizare internațională mai intensă a monedei euro, cum ar fi:

- (i) rolul istoric dominant al dolarului ca monedă de rezervă internațională la nivel mondial,
- (ii) costurile mai mici asociate cu utilizarea dolarului și cu lichiditatea sa mai mare, în special în ceea ce privește operațiunile de pe piața monetară; și
- (iii) integrarea incompletă în prezent a piețelor financiare europene care stau la baza monedei unice.
- (iv) În plus, faptul că majoritatea sistemelor financiare internaționale utilizează platforme pentru comerț, compensare și decontare a plăților, care se află în afara zonei euro sau sunt operate de societăți din afara UE, nu este benefic consolidării rolului internațional al monedei euro.

3.6. Consolidarea rolului internațional al monedei euro necesită, de asemenea, un mediu economic mai stabil și mai rezilient și o funcționare mai armonioasă a sistemului financiar. În acest scop, au fost propuse o serie de inițiative pentru a promova performanța economiilor din zona euro ⁽¹¹⁾ și pentru a absorbi mai bine șocurile asimetrice majore din zona euro ⁽¹²⁾. Totuși, accentul ar trebui să fie pus nu numai pe absorbirea șocurilor asimetrice, ci și pe îmbunătățirea comportamentului divergent din zona euro, care rezultă din diferențele mari dintre structurile economice, sociale și politice ale statelor sale membre. Aceste divergențe, în special în ceea ce privește politica bugetară, evoluția salariilor, productivitatea și guvernarea, amenință posibilitățile viitoare ale monedei euro. Fără un anumit grad de uniune fiscală, arhitectura monedei comune rămâne incompletă și face ca zona euro să rămână vulnerabilă la crizele financiare și economice viitoare.

⁽⁸⁾ <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC96913/lbna27754enn.pdf>

⁽⁹⁾ C(2018) 8111 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2018) 767 final.

⁽¹¹⁾ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication_-_long-term_budget_for_europes_priorities.pdf

⁽¹²⁾ COM(2018) 387 final.

3.7. Internaționalizarea în continuare a monedei euro ar putea atrage după sine un risc mai mare, de posibilă apreciere temporară nedorită a monedei, în special în momente de criză mondială. S-ar reduce astfel competitivitatea producătorilor interni, iar capacitatea de export a zonei euro ar avea de suferit. Utilizarea mai intensă la nivel internațional a monedei euro ar putea genera și anumite costuri, dar acestea ar fi compensate de alte beneficii, cum ar fi o mai mare autonomie a politicii monetare și un mecanism mai solid de transmisie a politicii monetare la nivel internațional.

3.8. Rolul internațional al monedei euro a fost determinat, într-o anumită măsură, de zona euro însăși, investitorii în zona euro fiind cumpărători semnificativi de obligațiuni exprimate în euro emise de rezidenți din afara zonei euro. Cu toate acestea, rolul internațional al monedei euro este caracterizat de un accent regional puternic, acesta fiind cel mai evident în țările aflate în imediata vecinătate a zonei euro. În special, este clar dovedit faptul că City of London joacă un rol esențial pe piața obligațiunilor exprimate în euro emise de rezidenți din afara zonei euro, în partea de ofertă, în partea de cerere sau în calitate de intermediar. În acest context, Brexitul ar putea avea un anumit efect asupra acestei piețe.

3.9. Dintr-o perspectivă mai largă, rolul internațional al monedei euro ar fi consolidat dacă UE ar urma o politică externă mai unificată și ar insista asupra perpetuării unei abordări multilaterale a comerțului. Moneda UE va putea ajunge să ocupe o poziție înaltă la nivel internațional numai atunci când UE va acționa într-o manieră unificată și când aceste acțiuni vor fi sprijinite de forța sa diplomatică și economică colectivă. Acest lucru ar trebui să se aplice în sectoare cum ar fi cel energetic, al transporturilor, industrial și în alte sectoare în care interesele UE și ale zonei euro în ansamblu ar trebui să fie prioritare. Este esențial, de asemenea, ca UE să aibă un mesaj unitar referitor la evoluțiile geopolitice, cum ar fi influența tot mai mare a Chinei în comerțul internațional ca urmare a inițiativei sale „O centură, un drum”, un program economic și diplomatic care ar putea transforma și domina comerțul din Asia și din afara sa. Implicațiile acestui program economic și diplomatic trebuie să fie evaluate în profunzime de UE, întrucât acesta ar consolida prezența economică a Chinei pe plan mondial. În special, UE și zona euro nu își pot permite să privească pasiv desfășurarea acestui program.

4. Observații specifice

4.1. Având în vedere beneficiile asociate cu moneda euro, astfel cum sunt descrise la punctul 3.2, poate părea surprinzător că nu toate statele membre au aderat în mod efectiv la zona euro. Motivele care stau la baza neaderării sunt variate: stadiul de pregătire a statelor membre în cauză și conformarea lor la criteriile economice necesare pentru a adera la zona euro, precum și, în unele cazuri, obstacolele juridice rămase în calea îndeplinirii acestor criterii etc. În ansamblu, neparticiparea reflectă disparitățile care persistă în cadrul UE în ceea ce privește coeziunea socială și convergența economică. Aceste disparități trebuie abordate dacă se dorește ca extinderea zonei euro să îi consolideze stabilitatea economică, făcând-o mai rezistentă la șocurile economice externe. La rândul său, stabilitatea ar reafirma statutul de putere mondială al UE și ar consolida și mai mult rolul internațional al monedei euro.

4.2. Interacțiunea dintre politica bugetară și cea monetară în zona euro este crucială pentru viitorul monedei euro și pentru rolul său internațional. Totuși, condițiile macroeconomice stabile depind de schimbarea atât a orientării fiscale, cât și a celei monetare, pentru a compensa îngrijorările cu privire la sustenabilitatea datoriei suverane și pentru a spori posibilitățile de creștere economică. Situația este diferită în zona euro și ca urmare a combinației de politici bugetare, structurale și monetare sub nivelul optim, după criza financiară mondială, care a făcut ca sarcina de ajustare să fie repartizată în mod inegal între statele membre din zona euro. Această situație reflectă cadrul instituțional existent, pe care a fost creată moneda euro, care acționează ca o constrângere asupra diferitelor state membre și căruia îi lipsesc instrumentele necesare pentru a asigura o orientare eficientă și coordonată a politicii economice și bugetare în zona euro.

4.3. Acest lucru explică parțial de ce în zona euro predomină dezechilibrele și inegalitățile și de ce este considerată atât de necesară accelerarea convergenței ascendente. Aceasta ar ajuta la îmbunătățirea performanței economice și la sprijinirea stabilității sociale și politice, toate fiind esențiale pentru consolidarea rolului internațional al monedei euro. În stadiul actual, provocările politicii monetare sunt extraordinare, într-o zonă economică în care condițiile economice și sociale ale statelor membre sunt atât de diverse.

4.4. Ar trebui luate măsuri pentru a aborda problema creditelor neperformante. Creditele neperformante reprezintă o sarcină enormă pentru finanțarea economiei UE, întrucât distorsionează alocarea creditelor, reduc încrederea pieței și încetinesc în ultimă instanță creșterea economică. Trebuie să se recunoască existența în continuare a unor riscuri semnificative în sectoarele bancare naționale din zona euro, care împiedică dezvoltarea unui sistem comun de asigurare a depozitelor. Este clar că reducerea creditelor neperformante și recapitalizarea băncilor implică costuri atât pentru guverne, cât și pentru sectorul privat. În conformitate cu avizul său anterior⁽¹³⁾, CESE solicită instituțiilor de credit o politică de împrumuturi responsabile și subliniază necesitatea ca autoritățile naționale și instituțiile europene să își unească forțele și să facă noi progrese în ceea ce privește crearea unui cadru cuprinzător și fiabil la nivelul UE pentru gestionarea creditelor neperformante.

4.5. Finalizarea uniunii bancare, ca și continuarea integrării piețelor de capital sunt considerate, de asemenea, cruciale pentru stabilitatea macroeconomică. Uniunea bancară este esențială pentru valorificarea beneficiilor activităților bancare transfrontaliere din uniunea monetară. Deși s-au realizat progrese semnificative, uniunea bancară nu este încă finalizată. Este necesar, de asemenea, ca zona euro să înregistreze în continuare progrese în ceea ce privește alte inițiative importante, pentru a avansa către uniunea financiară completă. Uniunea piețelor de capital va ajuta la promovarea integrării financiare transfrontaliere, iar băncile și piețele de capital se pot completa reciproc în finanțarea economiei zonei euro.

⁽¹³⁾ JO C 367, 10.10.2018, p. 43.

4.6. Acționând împreună, uniunea bancară și uniunea piețelor de capital pot duce piața unică a serviciilor financiare la următorul nivel, din două motive principale: (i) prezența unor piețe financiare mai viabile, mai profunde și mai integrate ar permite întreprinderilor să aibă acces la credite în condiții mai favorabile, având astfel posibilitatea de a realiza investiții profitabile; (ii) integrarea pieței financiare ar îmbunătăți mediul de finanțare, în special pentru IMM-uri, care sunt descrise adesea ca fiind temelia economiei Europei din punctul de vedere al creării de locuri de muncă, al inovării și al creșterii economice. Pe o piață financiară integrată, băncile ar putea să valorifice mai ușor economiile de scară, oferind produse și servicii similare sau chiar identice în mai multe state membre. În plus, băncile și-ar crește probabil rezervele transfrontaliere de active și ar fi capabile să creeze portofolii de garanții reale mai ample și mai diversificate pentru produse securitizate și obligațiuni garantate.

4.7. O piață de capital integrată și care funcționează bine este considerată foarte importantă pentru o zonă monetară funcțională; așadar, eliminarea deficiențelor existente de pe piețele de capital europene ar trebui să fie o prioritate, în special în cazul unui Brexit fără acord. Totuși, ar trebui să se țină seama că proiectul UPC conține un set de abordări foarte diferite, fiind posibil ca unele dintre acestea să nu fi generat rezultatul dorit în raport cu cel prevăzut inițial. Printre exemple se numără pensiile personale paneuropene și inițiativa privind piața securitizărilor, deși, în ceea ce privește pensiile, CESE recunoaște rolul pensiilor de stat pentru persoanele care nu își pot permite pensii private. Într-adevăr, până în prezent, succesul uniunii piețelor de capital a fost mai degrabă neuniform. Cu toate acestea, încet, dar sigur, aceste inițiative vor contribui în cele din urmă la consolidarea rolului internațional al monedei euro.

4.8. De asemenea, după criza financiară, este important să se înțeleagă că consolidarea în continuare a rolului internațional al monedei euro depinde de stabilitatea financiară a zonei euro. Emiterea de bilete, titluri și obligațiuni comune în zona euro, ca active sigure, similare celor emise de Departamentul Trezoreriei al SUA, împreună cu o structură de guvernare adecvată (inclusiv un cadru de politică fiscală solid și fiabil), ar promova o stabilitate mai mare prin asigurarea unor instrumente de datorie sigure și lichide adecvate pentru finanțarea creșterilor neașteptate ale cheltuielilor publice.

4.9. Emiterea de obligațiuni comune în zona euro, în special, ar fi însoțită, de asemenea, de un sistem de supraveghere financiară îmbunătățit. Este necesar să se ia în considerare elementul de risc al unor astfel de produse, poate prin punerea în comun a riscurilor și a garanțiilor, în special în contextul unei UPC cu un nivel ridicat de integrare.

4.10. Consolidarea rolului internațional al monedei euro, în special pentru a concura cu dolarul american pentru poziția de monedă de rezervă, nu ar trebui să fie considerată o cale orientată exclusiv către obținerea unui avantaj competitiv. Pe această cale s-ar putea exercita, de asemenea, o presiune globală asupra economiei interne a zonei euro, legată de evoluțiile economice din țările concurente. Totuși, o reacție eficientă și unitară ar putea determina o coeziune socială și o convergență economică mai mari în zona euro. Și inițiativele europene de promovare a cooperării în domeniul apărării și al afacerilor internaționale sunt de natură să consolideze rolul geopolitic al UE și să promoveze dimensiunea globală a monedei euro.

4.11. Calea către obținerea unui rol internațional mai puternic al monedei euro nu este lipsită de provocări, dar poate fi facilitată într-o anumită măsură de BCE, în primul rând prin îndeplinirea mandatului său de menținere a stabilității prețurilor în zona euro. În plus, sprijinul acordat de BCE în direcția politicilor macroeconomice și a aprofundării UEM și a UPC oferă un nou impuls consolidării rolului internațional al monedei euro.

Bruxelles, 19 iunie 2019.

*Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER*